

Weidevogels in het nauw

Jelle van Dijk

Weidevogelmanifest

Op 29 oktober 2014 heeft de *Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland* namens 54 natuurorganisaties, waaronder onze vereniging en het MODB, het Weidevogelmanifest 2014 overhandigd aan gedeputeerde Han Weber. Dit Weidevogelmanifest (zie www.milieufederatie/nieuws/weidevogelmanifest.nl) is opgesteld na een serie vergaderingen in Den Haag waar deskundigen uit alle delen van de provincie, samen het Weidevogelberaad vormend, aanwezig waren. Waar gaat het over in dit manifest?

Weidevogels in Nederland

Al decennia lang gaat de stand van weidevogels achteruit. Over Kempshaan en Zomertaling praten we al niet meer en dat is binnenkort ook het geval met de Watersnip. Gelukkig kun je die soorten nog wel in NO-Europa vinden. Anders is het gesteld met de Grutto waarvan ongeveer de helft van de wereldpopulatie in ons land broedt. Dat lijkt een gunstig signaal, maar bedenk wel dat er rond 1980 ruim tweemaal zoveel Grutto's in ons land broedden. Ook Scholekster, Tureluur en Kievit gaan tegenwoordig snel in aantal achteruit. En soorten als Patrijs, Gele Kwikstaart en Veldleeuwerik zijn al vrijwel overal uit onze graslanden verdwenen. Alles bij elkaar een alarmerende situatie!

De belangrijkste oorzaak van deze misère bij de weidevogels is de intensivering van de veehouderij. Door zware bemesting (met de mestinjector) en het inzaaien van snelgroeiende raaigrassen kan tegenwoordig meestal viermaal of vaker gemaaid worden. De periode tussen de bewerking met de mestinjector en de eerstvolgende maaibeurt is vrijwel overal te kort geworden om een legsel uit te broeden en de jongen vliegvlug te laten worden. In de 'raaigrasakkers' vinden jonge weidevogels bovendien te weinig insecten om te overleven. Daarbij komt de toegenomen predatie door Vos, Zwarte Kraai en Buizerd.

Agrarisch Natuurbeheer

Jaarlijks worden vele miljoenen uitgegeven aan ondersteuning van agrarisch natuurbeheer. Om voor deze subsidie in aanmerking te komen, moet een veehouder een contract met de provincie afsluiten. In veel gevallen gaat het daarbij om nestbescherming. Hierbij worden de gevonden nesten met een stokje gemarkeerd. Het is de bedoeling dat bij het maaien een stuk gras van 50 vierkante meter rond het nest gespaard blijft. Deze vorm van bescherming heeft in veel gevallen niet het beoogde resultaat opgeleverd. Bij het maaien wordt nogal eens een stokje 'gemist' en vaak is de cirkel met overblijvend gras rond het nest kleiner dan de bedoeling is. Bovendien trekken de overgebleven 'graseilandjes' predatoren aan. Meer resultaat levert een contract op, waarin is vastgelegd dat er later wordt gemaaid (juni). De

veehouder mist hierdoor de vroege snede, die ideaal is om ingekuild te worden. Vandaar dat de vergoeding hoger is dan bij de nestbescherming. Maar ook bij dit beheer valt het resultaat nogal tegen. Door de bemesting en het inzaaien van snelgroeiende gras is eind mei op veel percelen een hoge, dichte grasmat ontstaan, waarin jonge weidevogels zich nauwelijks kunnen voortbewegen. Bovendien vinden ze hier nauwelijks insecten, essentieel voor jonge weidevogels.

Alleen de contracten waarbij de veehouder laat maait en bovendien zorgt voor flinke stukken met laagblijvend, kruidrijk grasland (vaak 'kuikenland' genoemd), leveren een echte bijdrage aan het voortbestaan van weidevogels. Deze vorm van beheer noemen we doorgaans mozaïekbeheer.

Slechts een klein deel van de Nederlandse veehouders doet mee aan agrarisch natuurbeheer en van die groep kiest maar een fractie voor het gewenste mozaïekbeheer. Zo doet in de Alblasserwaard bijna 90% van de veehouders niet mee aan een regeling voor weidevogels. In de Bollenstreek is het niet veel beter. Hierdoor loopt ook in onze regio het aantal Grutto's, Tureluurs, Kieviten en Scholeksters terug. Wil je veel weidevogels zien, ga dan eens kijken in een reservaat als "De Wilck" bij Hazerswoude of op het land van vogelvrienden onder de veehouders zoals de fam. Zeestraten in de Elsbroekerpolder bij Hillegom.

Nieuw Agrarisch Natuurbeheer

Het huidige stelsel zal in 2016 vervangen worden door een nieuw stelsel. Er komt minder geld beschikbaar en

dit geld zal worden ingezet in zogenaamde kerngebieden. Zo'n kerngebied moet een flinke oppervlakte hebben en in ieder geval voldoen aan drie voorwaarden:

- er moet nu sprake zijn van een goede weidevogelstand (> 30 paar/100 ha)
- het gebied blijft zoals het nu is (geen grote landschappelijke veranderingen)
- de betrokken agrariërs moeten meewerken.

In Zuid-Holland zijn zeven regio's aangewezen waarbinnen de agrarische natuurverenigingen kansrijke gebieden moeten aanwijzen. In het Weidevogelberaad en in het overleg met de provincie is het gelukt om de kleine graslandgebieden in de Bollenstreek (Polder Hoogeweg, Elsgheesterpolder, Roodemolenpolder, Poelpolder, Boekhorstpolder, Zwetterpolder, Elsbroekerpolder) tezamen als één kerngebied op de kanskaart te zetten. Hierbij zijn de open bollenvelden, rijk aan weidevogels als Gele Kwikstaart en Veldleeuwerik, als samenbindend element ook nadrukkelijk op de kaart gezet.

Redding voor de weidevogels?

Te vrezen is dat de animo onder de veehouders om mee te doen met het nieuwe stelsel, niet zo groot zal zijn. Bij het nieuwe stelsel zal namelijk ook gelet worden op het broedresultaat, met andere woorden: hoeveel jonge weidevogels worden er vliegvlug op het land van boer Jansen? Blijkt bij een controle (steekproefsgewijs door de provincie) dat jonge vogels geen kans hebben gehad, dan wordt de subsidie niet uitgekeerd.

De afgelopen jaren is de deelname aan het agrarisch natuurbeheer al teruggelopen en door de aangekondigde controle zal de animo vermoedelijk niet groter worden. Maar om in aanmerking te komen voor subsidie in het kerngebied moet wel een flinke meerderheid van de veehouders mee willen werken. De agrarische natuurverenigingen zullen dus de boer op moeten om in 'hun' kerngebied de veehouders te bewegen mee te doen aan de nieuwe regeling.

Nog meer melkvee

De bereidheid om mee te doen wordt niet echt gestimuleerd door de ontwikkelingen in de moderne veehouderij. Per 1 april 2015 wordt in Europa het melkquotum afgeschaft. Dit zet de deur open voor een flinke groei van de veestapel. Van belang is of de mest op het eigen bedrijf moet worden 'afgezet' of dat die mest naar een speciaal verwerkingsbedrijf mag worden gebracht. In de nieuwe Melkveewet van staatssecretaris Dijkema is een regel opgenomen, die een relatie blijft leggen tussen de oppervlakte grasland en de hoeveelheid geproduceerde mest per bedrijf. Maar hoe dit ook uitpakt, een verdere groei van de veestapel ligt in het verschiet met als gevolg dat het grasland nog eenzijdiger benut zal worden voor de productie van eiwitrijk gras. Nu zijn op de website van LTO-Nederland al advertenties te zien als die voor de

"Boerderij Dairy XL Inspirationday, 5 februari 2015 Zwolle". Door de grotere vraag op de wereldmarkt (China!) zal de afzet waarschijnlijk geen probleem zijn.

Is er nog iets positiefs te melden?

Al eerder werd gewezen op de goede weidevogelstand in gebieden waar Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap een optimaal beheer voor weidevogels voeren. Ook zijn er veehouders die uit eigener beweging rekening houden met het welzijn van weidevogels. Al eerder werd de Elsbroekerpolder genoemd. In de Ronde Hoep, een grote polder bij Uithoorn, is het gelukt om vrijwel alle veehouders mee te laten doen aan beschermingsmaatregelen. Landelijke bekendheid kregen de veehouders van Terschelling die 'weidevogelvriendelijk' werken en hun melk omzetten in de goed verkopende Terschellinger kaas. Moedgevend is ook wat je vindt op de website www.weidevogelboerderijen.nl van Vogelbescherming Nederland. Hier is te zien wat individuele veehouders weten te bereiken voor 'hun' weidevogels.

Tot slot

De provincie Zuid-Holland heeft half november de eerder genoemde aanvraag van de *Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging Geestgrond* geaccepteerd. Deze aanwijzing krijgt alleen betekenis als de betrokken veehouders mee willen doen aan de nieuwe subsidieregeling. Momenteel ligt de dichtheid aan weidevogels in de eerder genoemde graslandpolders duidelijk boven de vereiste 30 paar/100 ha. Ook aan de tweede voorwaarde wordt voldaan, want vrijwel al het grasland in de Bollenstreek moet van de provincie grasland blijven. Het knelpunt zit dus in de vereiste medewerking van de veehouders. Hopelijk laten zij zich niet verleiden tot verdere intensivering van de melkveehouderij, maar kiezen zij voor een landschap waarin voor broedende weidevogels ook nog plaats is.

Gele Kwikstaart Elsgheesterpolder foto: Jan Hendriks